

Primorsko ljudstvo konferenci v Parizu

Nasha zgodovina je zgodovina borbe. Nikoli se nismo sprijaznili s krivico, pa četudi je bila še v taki premoči. Z želja po svobodi je v nas tako močna in jasna, da si je nismo pustili nikdar zasenčiti z iskanjem trenutnih olajšav; do tega svetlega cilja smo izbrali najkrajšo čepav najbolj strmo pot: pot neuklonljivega odpora proti vsemu, kar nam svobodo odreka. Nismo klečali pred fašistično Italijo, da bi si od nje sprosil milosti. Z odporom proti vsem nezaslišanim nasiljem, potujčevanju in izkoriščanju, smo se utrjevali za čas, ko bomo tuji jarem zlomili. Ta čas je prišel in nas je našel trdne.

Iz nas je zrastle vojska, ki je postala vzgled poguma in junaštva. Sestavljena ni bila samo iz oboroženih vojakov, temveč tudi iz armade delavnih rok, ki so vojake oblačile in hranile, iz držnih kurirk, iz požrtvovalnih organizatorjev. Ta naša vojska je lomila tujcev jarem; uničevala je sovražnika, ki ni grozil s smrtno in uničenjem samo nam, temveč vsemu svetu. Borili smo se za osvoboditev naše zemlje, za odpravo krivične meje in združitev z vsemi brati; morili smo se pa tudi za svobodo vseh narodov, katere je fašizem ogrožal.

Naši zavezniki v tej borbi so nas poznali. Vedeli so, koliko nas je in da ginejo pod našim orožjem cele divizije nemške in italijanske fašistične vojske. Vedeli so tudi, kje smo in so nam nosili orožje, da bi bila naša borba bolj uspešna. Hvalili so nas in vzpodbujali, kajti vsak padli partizan je odkupil s svojo krvjo življenje najmanj enemu vojaku zavezniške vojske.

Danes v Parizu popravljajo krivice, ki jih je delal fašizem, delijo priznanje za doprinos v borbi proti njemu in postavljajo trdne temelje miru in bratškemu sožitju med narodi. Tako pravijo. Toda delajo ne vsi tako. Nekateri delajo, kot da bi hoteli prav nasprotno: ne popraviti temveč utrditi in uzakoniti krivice, ki jih je ustvaril fašizem; ne dati priznanje onim, ki so se proti fašizmu borili, temveč onim, ki so dopustili, da se je fašizem razvil in ki so mu do poldvanajste ure sledili; ne polagati temelje miru, temveč ustvarjati pogoje za novo vojno.

Le na tak način lahko tolmačimo razne predloge za določanje meje med Jugoslavijo in Italijo. To kar so med vojno videli celo iz zrakoplovov — saj so točno vedeli, kje smo in kam smejemo vreči orožje — so si mogli sedaj ogledati prav od blizu in še od blizu niso videli dovolj jasno, ali pa so med potjo nazaj pozabili na to, kar so videli.

A pozabili so tudi na to, kako se zna naše ljudstvo za svoje pravice postaviti. Borba nas ni uničila, ker smo zmagali. Utrdila nas je in nas je marsičesa naučila. Konferenca v Parizu pa nas uči, kdo je mislil resno, ko je dvignil prapor borbe proti fašizmu in kdo je gnil pod tem praporom v smrt milijone ljudi za obrambo svojih imperialističnih interesov. Uči nas, kdo je resnični zaveznik in iskren prijatelj, kateremu smemo zaupati, da bo z nami do konca nadaljeval borbo proti fašizmu, za resnično svobodo narodov.

Tem našim zaveznikom in z njimi našim resničnim vidite-

EDVARD KARDELJ V PARIZU:

Prebivalstvo Julijske krajine je s svojo borbo dokazalo, da bi se nikoli ne pomirilo s tujim jarmom in tega ne bi priznalo

Potem ko so štirje zunanji ministri Molotov, Bidault, Bevin in Byrnes prišli na dan s svojimi »črtami« za Julijsko krajino, je podpredsednik vlade FLRJ Edvard Kardelj, ki vodi jugoslovansko delegacijo na konferenci zunanjih ministrov v Parizu, izločil zastopnikom francoskega in inozemskega tiska stališče Jugoslavije v vprašanju jugoslovanske italijanske meje.

Povedal je sledeče:

»Gospodje! Rad bi predvsem poudaril, da smo posebno zadovoljni, ker je mirovna konferenca v Parizu, v deželi, s katero vežejo naše narode globoki in prijateljski občutki in od katere so dobivali naši narodi v preteklosti čisto podporo in pomoč. Francoski narod je mnogo prestal v tej vojni. Nekateri so za to naklonjeni misli, da je postala vloga francoskega naroda v mednarodnem življenju manjša. Mi nismo tega mnenja. Francoski narod je z vso svojo veliko vlogo v zgodovini človeštva, svojo kulturo in napredkom zadolžil človeštvo v taki meri, da ni mogoče, da bi ne bil eden izmed najvažnejših pri gradnji miru in sodelovanja med narodi.

Francoski narod si mora ohraniti velike simpatije, ki jih uživa predvsem pri takih narodih, kakor so narodi Jugoslavije, ker so te simpatije po mojem mnenju važen vir njegove sile. Te simpatije pa si bo ohranil le tedaj, če bo imel razumevanje za potrebe teh narodov in njihovih teženj.

S tem v zvezi bi hotel posebno poudariti vlogo, ki jo je igral francoski narod v boju proti imperialistični ekspanzivnosti Nemčije. Nemški osvajač iz Nemčije in še pogostejše iz Avstrije so nas Jugoslovane stotletja zatirali, raznarodovali ali pa napadali. Istočasno s temi napadi je prihajal sličen pritisk iz Italije. Pri svoji obrambi pred tem germansko - italijanskim navalom smo vedno videli v francoskem narodu zaveznika, ki je tudi sam ogrožen od tega navala. Ta vojna je znova dokazala, kako je to točno. Tudi v tej vojni so se Francozi in Jugoslovani znašli na istih frontah napadeni od istih sovražnikov. Jugoslovani, ki so našli smrt v tej vojni, so padli tudi za svobodo Francije, katero so nemški in italijanski imperialisti prav tako delili med seboj, kakor Jugoslovijo. Tudi Francozi, ki so dali svoje življenje v tej vojni, so padli istočasno za svobodo narodov Jugoslavije. V tem odnosu se tudi po vojni ni izpremenilo nič bistvenega. Tolikokrat zahrbtno napadeni se tako mi kakor francoski narod borimo za to, da bi se koronine agresije v Nemčiji oziroma v Avstriji in Italiji uničile, da bi se zavarovale francoske

lajem zagotavljam, da se smejemo v svoji dosledni borbi za pravico in interese miru med narodi zanesti na nas. Z njimi izjavljamo, da ne priznamo in ne bomo sprejeli nobene take rešitve, ki bi okrnila naše svete, s krvjo plačane pravice, temveč, da hočemo za vsako ceno iztrgati našo zemljo pohlepni krempljem imperializma.

Z.

vzhodne in jugoslovanske zapadne in severne meje in bi se germansko-italijanski zavojevalci nikoli več ne mogli baviti z mislijo o zavojevanju sveta.

Iz vseh teh razlogov menijo narodi Jugoslavije in vlada Jugoslavije, da bi moglo biti tesno francosko - jugoslovansko prijateljstvo eden izmed najvažnejših činiteljev v Evropi, eden izmed onih najvažnejših činiteljev, ki edini lahko zagotovijo mir tako eni kakor drugi državi v vsej Evropi.

Glejte, iz teh razlogov bomo storili Jugoslovani vse, kolikor je odvisno od nas, da bi postalo to prijateljstvo konkretno in se pokazalo v vsakdanji praksi mednarodne politike. Zaradi tega se torej veselimo svojega bivanja v Parizu in ne dvomimo, da nas bo javno mnenje podprlo pri reševanju vprašanj, ki so za nas zgodovinske važnosti.

Zel bi, da bi povedali javnemu mnenju, da je zajelo naše narode veliko ogorčenje v zvezi z določanjem jugoslovansko-italijanske meje. Izmed štirih predlaganih črt ustreza samo sovjetska črta resničnemu narodnostnemu stanju v Julijski krajini in s tem v zvezi bi želel poudariti hvaležnost naših narodov za objektivnost in prijateljstvo Sovjetske zveze pri tem za naše narode najvažnejšem vprašanju.

Vse tri ostale črte niso samo kričeča krivica za ljudstvo Julijske krajine, temveč tudi ponižanje za Jugoslavijo, ki je v tej vojni toliko žrtvovala za stvar zaveznikov.

Reči moram, da ni v Jugoslaviji nihče računal s tako poniževalnimi in nepravilnimi predlogi. Res je, da to niso predlogi vlad, ampak samo predlogi izvedencev, toda tudi kot taki ilustrirajo med zavezniki pojav, ki zbuja izredno zaskrbljenost. Tu je nekaj števil v zvezi s temi črtami, ki same po sebi govore tako jasno, da niso potrebni mnogi komentarji. Po predlogu ameriških izvedencev bi na prostoru, ki ga ta predlog prepušča Italiji po šteju iz leta 1910, torej po šteju, ki je netočno in neugodno za Jugoslovane in ki ga jemljejo izvedenci kot osnovo za svoje sklepe, pripadlo Italiji 209.025 Jugoslovancev, v Jugoslaviji pa bi ostalo 55.548 Italijanov. Če bi se sprejel predlog ameriških izvedencev po šteju iz leta 1945, bi ostalo v Italiji 277.965 Jugoslovancev in 46.584 Italijanov v Jugoslaviji. Po predlogu angleških izvedencev pa bi pripadlo na prostoru, ki ga prepušča ta predlog Italiji po šteju iz leta 1910, 188.457 Jugoslovancev Italiji, 83.911 Italijanov pa Jugoslaviji. Po šteju iz leta 1945, bi ostalo v Italiji 241.404 Jugoslovancev, Jugoslaviji pa 49.823 Italijanov.

Po predlogu francoskih izvedencev bi na prostoru, ki ga prepušča ta predlog Italiji, pripadlo Italiji po šteju iz leta 1910, 139.572 Jugoslovancev, v Jugoslaviji pa bi ostalo 130.972 Italijanov. Po šteju iz leta 1945, bi ostalo 181.947 Jugoslovancev v Italiji, v Jugoslaviji pa 82.912 Italijanov.

Tu ne bom govoril o tem, kako zelo so krivične vse te tri črte in kako zelo nasprotuje ta postopek vsemu, kar je Jugoslavija

žrtvovala v tej vojni. Zdi se nam, da postaja čustvo pravičnosti in resnične demokracije v mednarodni politiki redkost. Zastavljal bom sploh vprašanje, kdo je tu zaveznik, kdo včerajšnji napadalec, kdo je izgubil in kdo zmagal v vojni? Kdo ima več pravice zahtevati pomoč in razumevanje od zaveznikov: zaveznica Jugoslavija ali včerajšnji sovražnik — Italija? In končno ne zahtevamo nobenih oporišč ali ozemelj, niti česar koli izven svojega nacionalnega ozemlja. Nikogar nečemo zaslužnjevati niti omejevat svobode in neodvisnosti kateregakoli naroda. Tudi ni naša želja maščevati se nad italijanskim narodom in ga sovražiti, ker smo mu v tej vojni več kakor kdor koli pomagali v njegovi notranji borbi proti fašizmu in smo prepričani, da nas tudi večina italijanskega naroda ne sovraži in ne želi, da bi Italija zaslužnjevila naše ozemlje. Zahtevamo samo to, da se nam vrne nasilno odvzeto ozemlje, kjer so stoletja prebivali naši narodi.

Ko je bila Francija ponižana in zaslužnjevana od Hitlerjevih tolp, ko so stale te tolpe na Rokavskem prelivu in grozile z invazijo Angliji, ko so uničevale nemška letala angleška mesta, takrat je Jugoslavija, čeprav je vedela, da jo čakajo začasen poraz in strašne žrtve, dvignila orožje proti nemško - italijanski osi. V tem času je mešetarila Italija potem, ko je zahrbtno zasadila nož v hrbet boreči se Franciji, s Hitlerjem o razdelitvi Francije in njenih ozemelj, italijanska letala pa so pomagala uničevati Anglijo. Ko sta bila Hitler in Mussolini na višku svoje moči, se je narodno osvobodila.

Ne živi, ne mrtvi: nikoli več pod Italijo!

Življenska pot J. Srebrniča

Nobeno ime tistih, ki so se borili proti fašizmu in nacizmu, ki so trpeli in umirali za svobodo in neodvisnost svojih narodov, in s tem za mir in za svoboden razvoj vseh narodov v okviru svobodnega in naprednega človeštva, ne bo pozabljeno. Vsa bodo ostala v častnem spominu vseh narodov in vseh naprednih, svobodoljubnih in miroljubnih ljudi.

Prva med njimi bodo imena bojevnikov za solidarnost in bratovstvo med narodi. Med temi imeni bo na častnem mestu ime Jožeta Srebrniča.

Jože Srebrnič je svoje življenje resnično pretrpel v boju. Rodil se je 28. februarja 1884. v Solkanu pri Gorici. Oče mu je bil mizarški mojster. Ljudsko šolo je obiskoval v Solkanu narkar je 1896. vstopil v gimnazijo v Gorici. 1905. je uspešno napravil matura in je še isto leto vstopil kot enoletni prostovelec v častniško šolo avstrijskega 47. infanterijskega pešpolka v Gorici, katero je zapustil 1906. kot oficirski aspirant. Leta 1907. pa je bil poklican na orožne vaje, kjer je dobil čin poročnika. Tu se je njegova oficirska karjera končala. Kot socialni demokrat

dilna vstaja spremenila v Jugoslaviji v ogromno silo, ki je vezala pol milijona sovražnih vojakov. Ko se je razvijala zavezniška ofenziva v Afriki in južni Italiji, je uničevala vstaja v Julijski krajini italijansko zaledje na najobčutljivejšem delu. Takrat je vsa fašistična Italija prekipevala vzklikov: Nica, Korzika, Tunis. Takšna je preteklost in če ne bomo pozorni, bo tudi bodočnost.

Kakšna je sedanost? Sedanjost je taka, da hočejo nagraditi Italijo z jugoslovanskimi ozemlji, čeprav je bila nad štiri leta glavna Hitlerjeva zaveznica na vseh frontah, Jugoslavijo pa kaznovati z odvzemom njenih ozemelj, ki so bila 1400 let naseljena s slovenskim oziroma s hrvatskim prebivalstvom. Jasno je, da to ni nobena rešitev, ker s takšnim ponižanjem ne bo nihče soglašal v Jugoslaviji in bi se prebivalstvo Julijske krajine, ki je to s svojo borbo dokazalo, nikoli ne pomirilo s tujim jarmom in tega ne bi priznalo. Vprašanje Julijske krajine je vprašanje, na katerem se danes preizkušajo vest človečnosti, čut pravičnosti, resnična demokracija in zavezniška zvestoba do prijatelja, ki je ostal vedno zvest.

Morda se zdi v današnji stvarnosti vse to staromodno in dolgočasno, toda zdi se mi, da je treba vseeno povedati, kajti takšne tendence, o kakršnih sem govoril prej, mejijo na izdajstvo zaveznika, ki je vestno izvrševal svoje dolžnosti v vojni in ki ne zahteva za nagrado ničesar drugega kakor svobodo, združitev in varnost vseh svojih narodov.

S tem je podpredsednik Kardelj končal svoja izvajanja.

Ne živi, ne mrtvi: nikoli več pod Italijo!

Življenska pot J. Srebrniča

se je oficirskemu činu odpovedal in ni hotel o kakšnem oficirskem činu nikdar več niti slišati. V tistih časih so bili skoro vsi socialni demokratje mnenja, da kdor je član socialno demokratske stranke ne more biti oficir, in zlasti ne oficir avstrijske vojske. Zategadelj je tudi on odklonil čin poročnika in postal naveden vojak.

Leta 1908. se je bil Srebrnič vpisal na Graško univerzo, kjer je poslušal nekaj semestrov predavanja na juridični fakulteti. Do doktorata pa ni prišel. Mizarška obrt je bila v krizi. Očetov gospodarski položaj se je bil poslabšal in se ni mogel nikdar več povspeti na prvotno stopnjo. Oče mu ni utegnil več pomagati. Kasneje je še parkrat mislil na univerzo, pa ne zato, da bi postal odvetnik, marveč bi bil rad postal zdravnik, pa mu je vsakikrat znova spodletelo. Tudi pri mizarstvu ni ostal. Zapustil je očetovo obrt in se poprijel kmetijstva in sadjereje. Delo v prirodi ga ni utrudilo. Če ni delal je pa čital. Nepristano se je učil iz knjige, pri ljudeh in pri delu. Kot človek je bil izredno dober. Zlati src, zlata duša. S prijatelji — prijatelji. S tovariši — tovariši. Sovražnika ni prosil milosti. Edi-

ni odnos do sovražnika mu je bil boj. A nad vse je ljubil svoje slovensko in vsako delovno ljudstvo, za katero je začel že v ranih letih delati in trpeti.

Ljubezen do svojega slovenskega in do vsega delovnega ljudstva ga je že v mladih letih napotila v vrste tedanjega socialno - demokratskega gibanja. Leta 1907. pa je bil Srebrnič član socialno - demokratske stranke in Solkanskega delavskega izobraževalnega društva.

V stranki in v društvu si je kmalu pridobil zaupanje delavcev. Radi so ga imeli in so mu pravili spočetka »naš študent«, potem pa »naš jurist«, ali »Jože jurist«. Solkanski mizarji, delavci in vajenci vseh strok so gledali nanj kot na človeka izrednih sposobnosti, vendar preprostega in vsakemu dostopnega.

Prva svetovna vojna ga je našla v vrstah socialno-demokratske stranke. Še kratko pred vojno je zbiral okoli sebe pogumnejše prijatelje za boj proti avstrijskemu imperizmu, ki je skupaj z drugimi imperializmi pripravljaval vojno. Boj proti vojni, ki ni bil poprej primerno organiziran in tudi ne ideološko trdno pripravljen, je imel slabe perspektive. Jože Srebrnič je moral pod orožje. Na fronti se ni boril. Ni hotel prelivati svoje in ruske krvi za interese imperalizma. Po nekaj dneh bivanja na fronti se mu je nudila prilika, da je skupaj s 23 prijatelji prostovoljno postal ruski vojni ujetnik. V Rusiji je delal kot ujetnik v raznih mestih in gubernijah in tam je dočkal 1917 najprej februarjsko t. j. buržuazno, potem pa oktobrsko, t. j. socialistično revolucijo.

Oktobrska, socialistična revolucija v Rusiji je Srebrniča tako prevzela, da se spočetka ni niti nameraval vrniti domov. Vendar je bil proti koncu marca istega leta že v Trstu od koder se je odpeljal v Solkan. Nastanil se je pri bratu Ivanu, kajti njegov dom je bil med vojno porušen, mati in sestra pa v begunstvu na Nižjem Avstrijskem. Oklenil se je svoje rodne zemlje in jo začel obdelovati. Hkrati pa se je lotil političnega in društvenega dela. Ustanavljal je sekcije socialistične stranke v katere je zanašal ideje Oktobrske revolucije. Po njegovi zaslugi se je glasilo »Delo« tako razširilo po Goriškem, da ni bilo kotička, kjer bi ga ne bili čitali. Pošiljal je v »Delo« članke in dopise. Ob nedeljah in praznikih je prirejal po deželi shode in predavanja. Ustanovil je skupaj z drugimi tovariši v Solkanu in drugod nebroj podružnic »Ljudskega odra«. Organiziral je potujoče knjižnice, čitalnice, pevske zbornice in dramatične krožke.

Iz Rusije se Srebrnič ni vrnil tak, kakršen je odšel na fronto. Življenje z ruskimi in tudi ukrajinskimi delavci in neposredno delo z boljševiki ga je deloma prekrasilo, ob enem pa utrdilo v prepričanju, da se nahaja na pravi poti. Iz Rusije se je vrnil kot zrel komunist. Stare metode socialistične stranke mu niso ugovarjale. Ko se je italijanska socialistična stranka v januarju 1921 na kongresu v Livornu razklala in se je iste dni in v istem mestu ustanovila komunistična stranka Italije, so vse organizacije socialistične stranke v Julijski krajini, v katerih so bili Slovenci v večini, postale organizacije nove, komunistične stranke. Jože Srebrnič je usmeril pot svojih organizacij v komunistično stran, kamor je tudi stremel. Postal je eden voditeljev komunističnega gibanja v Julijski krajini, in sicer eden izredno ljubljenih voditeljev.

Leta 1922. je pri občinskih volitvah v Solkanu zmagala komunistična stranka. Novi občinski svet je hotel izbrati Srebrniča za župana, toda Jože je sprejel le

mesto podžupana. 1923. pa je bil tudi ta komunistični občinski svet razpuščen. Na njegovo mesto je postavila fašistična vlada svojega komisarja. Leta 1924. pa je bil Srebrnič izvoljen na komunistični listi kot poslanec Rimskega parlamenta, v katerem je z ostalimi komunističnimi poslanci, zlasti s pokojnim, skupaj izvoljenim poslancem Gennarjem branil interese našega delovnega ljudstva.

Zaradi svojega delovanja kot socialist, potem pa kot komunist je bil Jože Srebrnič izredno preganjan. Fašisti so ga začeli preganjati kmalu potem, ko se je vrnil iz Rusije.

Jeseni 1926. je uvedel Mussolini totalitarni fašistični režim. Tedaj je policijska oblast po nalogu Mussolinija aretirala vse komunistične poslance, izvzemši dveh. Srebrnič je bil med aretiranimi. Po dolgih mesecih zapora so ga obsodili na 5 let konfinacije na otokih. Med konfinacijo pa je bil zopet aretiran in obsojen zaradi komunistične propagande. Po končani konfinaciji, katero je prebil na otokih Ustica in Lipari, je prišel 1932. domov, na »svobodo«. Pa le za kratek čas. Šestega septembra istega leta so ga že zopet aretirali in ga zopet obsodili na nadaljnjih 5 let konfinacije. Med drugo konfinacijo je bil večkrat v zaporu. Domov, iz konfinacije je prišel proti koncu aprila 1939. Je pa čutil, da prežijo nanj in da mu v Italiji ne bo obstanka. Pripravljaval se je da pojde v Jugoslavijo. Hotel se je nastaniti v Ljubljani, »med svojimi«. Tovariši, ki so dobro poznali razmere v tedanji polufasistični Jugoslaviji so mu to odsvetovali. Toda Jože jim ni verjel. Ni mogel verjeti, da ti ga mogli iz Ljubljane zopet izročiti italijanskim fašistom. Pa se je zgodilo, da so ga. Ko je prišel ob koncu 1939. leta v Ljubljano so ga takoj zaprli, 1940. ga pa prepeljali v zapore v Postojno, od tam pa v Trst — fašistom v roke. Dve leti je sedel v zaporu. 6. januarja 1942. pa so ga odpeljali iz goriških zaporov v koncentracijsko taborišče Ventotene, Anchiara v provinci Littorio, kjer je prebil do 8. septembra 1943, t. j. do razpada italijanskega fašističnega režima. Oktobra istega leta pa je že bil med partizani.

Kot član SNOS-a, podpredsednik Pokrajinskega odbora OF za Slovensko Primorje, član Oblastnega Komiteta KPS za Primorsko je imel pok. Jože Srebrnič prav obilo zaposlenosti. Spomladi 1944. leta se je vršilo nešteto zborovanj, katerim je prisostvovalo po več tisoč ljudi, velikokrat prav v neposredni bližini sovražnikovih postojank. Na mnogih takih zborovanjih je govoril kot najstarejši primorski borec tov. Srebrnič. V Brdih so pripravljali veliko manifestacijsko zborovanje in ko so Brici in Benečani zvedeli, da bo govoril tov. Jože, se je zbrala velika množica, ki je pozorno in napeto poslušala njegove borbene besede.

Ko se je po nekaj dneh vrnil vračal s tovariši na POOF, kjer se je pripravljala važna konferenca, ga je doletela pri prehodu narasle Soče nesreča, ki ga je stala življenje. To se je zgodilo v noči 12. julija 1944. Tista Soča, katero je tako ljubil je postala njegov grob.

Kakor je prej tiho živel in delal, njegova smrt kriči, kaj smo z njim izgubili. Živel je v boju, padel je v boju v trenutku, ko se je že kazal prvi sij svobode in pravice, za katero se je žrtvoval.

Ostal bo med nami za vedno njegov spomin, njegov zgled, zgled neustrašenega bojnika za bratstvo med narodi, bojnika za svobodo in za pravice vsega delovnega ljudstva in za mir na svetu.

Večna slava njegovemu spomenu!

Pregled svetovnih dogodkov Pariška konferenca

Koncem preteklega tedna so začeli zunanji ministri v Parizu razpravljati o vprašanju mirovne pogodbe z Italijo. Tu je šlo predvsem in v prvi vrsti za Trst in Julijsko krajino. A takoj v začetku je prišla na dan velika razlika med krivičnim začetkom med mejo med Jugoslavijo in Italijo kot si ga žele zapadne velesile in med pošteno črto, ki jo je v imenu Sovjetske zveze predlagal Vjačeslav Molotov. Interesirane mednarodne klike in domača reakcija so začele slepomišiti in prikazovati nesoglasje celo med sovjetsko in jugoslovansko linijo ki jo je za Jugoslavijo začrtal Edvard Kardelj (Kardeljeva črta). To črto je podpredsednik Kardelj zarisal že v Londonu in sedaj v Parizu jo je še enkrat ponovil. Molotova črta se popolnoma ujema s Kardeljevo: v njej najdemo zapadene kraje kot so Gradež, Tržič, Krmin, Brda, Soška dolina, Slo-

venska Benečija, Trbiž itd., poleg Trsta in Gorice, torej celo — neokrnjeno Julijsko krajino, ki je ni smeti rezati in deliti. O ostalih treh črtah, ki so vse vnebovpijoče, omenjamo le to, da so si slične v nameri razkosanja Julijske krajine, pa naj se imenujejo »linea Bidault, Bevin ali Byrnes«. ... Sploh se vidi, da delajo račun brez krčmarja.

Byrnes je potegnil ven tudi možnost plebiscita, a le za tisti del, ki je med ameriško in sovjetsko črto. Vsi so mu ugovarjali in Molotov je dostavil, da če bi že moralo priti do plebiscita, bi se moral ta raztegniti na celokupno prebivalstvo Julijske krajine. Potem bomo videli težnje ljudstva. Ogromna večina prebivalstva Julijske krajine teži k Jugoslaviji in to iz zgodovinskih, zemljepisnih, etničnih in gospodarskih razlogov in Trst je naravno izhodišče za jugoslovanske narode.

V premišljanje zapadnim zunanjim ministrom

Pravična rešitev problema italijansko-jugoslovanske meje je nemogoča, ako se ne upošteva pri tem dva osnovna elementa: 1. Okraj, ki sestavljajo Julijsko krajino, so bili stoletja in čisto nejo še danes predeli, kjer prevladuje slovansko prebivalstvo. 2. Trst je bil vedno gospodarsko središče Julijske krajine. Ako

hočemo torej pravično oceniti vprašanje jugoslovansko - italijanske meje, ne najdemo pri tem dveh različnih problemov, to je problema Trsta in problema Julijske krajine, ampak samo enega — Slovenska Julijska krajina s svojim zgodovinskim in gospodarskim središčem — Trstom.

Sedaj razpravljajo v Parizu o drugih državah

Predno so ministri v Parizu pustili vprašanje Julijske krajine in Italije, je predložil Molotov se eno možnost, namreč možnost kompenzacije. To pomeni, da bi on popustil, toda ne v vprašanju Julijske krajine, marveč pri kakih italijanskih kolonijah — kot n. pr. pri Tripolitani, ali da bi celo ne zahteval vojne odškodnine od Italije. A kar se tiče Trsta in meje, začrtane od sovjetskih iz-

vedencev komisije na zapadu Julijske krajine — s tem se ne baranta. V tem smo si vsi edini in na jasnem.

Podpredsednik FLRJ Kardelj je nedvoumno povedal, da za posledice, ki bi nastale izza krivice, ki bi jo storile zapadne velesile z vsiljevanjem nepoštenih meje — ne more prevzeti odgovornosti.

Poročilo sovjetske delegacije v Parizu

TASS poroča: Kakor poroča tisk je Svet ministrov za zunanje zadeve pričel razpravljati o razmejitvi Jugoslavije in Italije. Ameriški, angleški, francoski in sovjetski strokovnjaki, ki so po nalogu Sveta ministrov za zunanje zadeve preiskali okoliščine v Julijski krajini, so Svetu poročali o tem vprašanju. Strokovnjaki niso prišli do soglasnih zaključkov, ampak so stavili štiri različne predloge za italijansko-jugoslovansko mejo.

Svet ministrov je nato poslušal mnenja zastopnikov Jugoslavije Kardelja in Italije De Gasperi, ki sta Svetu razčlenila to vprašanje.

Molotov je v svojem govoru razložil stališče sovjetske delegacije. Poudaril je, da je Julijska krajina za Jugoslavijo del njene ozemlja, ki je naseljeno s istim prebivalstvom kakor Jugoslavija. Razen nekaterih primorskih mest, kjer prevladuje priseljeno prebivalstvo, tvorijo večino v Julijski krajini Hrvatje in Slovenci. Italijani se v teh krajih še ne nahajajo dolgo časa.

Molotov je dejal: »Julijska krajina do leta 1918. nikoli ni pripadala k Italiji, ampak je za

Italijo slučajni uspeh likvidacije habsburškega imperija. Z druge strani je znano, da je Julijska krajina bila izhodišče fašistične ekspanzije, ki je prav tako kakor nemški »Drang nach Osten« prodirala na račun Slovanov in slovanskih držav proti vzhodu. Toda če je že to ozemlje za fašistično Italijo bilo osnova imperialistične ekspanzije za osvajanje slovanske zemlje, tedaj demokraciji Italiji še ne bi bilo treba težiti za tem Nasprotno, nova Italija se mora popolnoma odreči stari politiki; le tako bodo mogli nastati trdni prijateljski odnosi z Jugoslavijo, ki so v interesu prebivalstva obeh držav«.

Po mišljenju sovjetske delegacije bi se mogli izogniti sporom, če bi se v skrajnem primeru poslužili avstrijske statistike iz leta 1910. Celotno v tej statistiki prebivalstvo v Julijski krajini 463.000 Slovanov in 332.000 Italijanov, tako je število slovanskega prebivalstva v Julijski krajini znatno večje od italijanskega. Brez dvoma je Julijska krajina po svoji zgodovinski preteklosti prav tako jugoslovanska kakor vsi ostali deli Jugoslavije.

Trst je življenjsko povezan z Julijsko krajino

Sovjetska delegacija poudarja, da tržaško vprašanje zahteva prav posebne pazljivosti. Znano je, da je prebivalstvo Trsta mešano in da v Trstu prevladuje italijanski element, toda prebivalstvo na obali in v okolici mesta je pa slovansko, prav tako kakor tudi na vsem ostalem ozemlju Julijske krajine. Sovjetska delegacija misli, da je material, ki je

predložen Svetu ministrov za zunanje zadeve o zgodovini in zemljepisnem položaju tega mesta, dokaz za to, da je Trst središče cele pokrajine, središče Julijske krajine, ter da se o usodi Trsta ne more razpravljati ločeno od razprave o usodi celotnega ozemlja Julijske krajine. Trst ne sme biti ločen od Julijske kraji-

ne, saj to bi pomenilo odsekati glavo od trupa.

Molotov je nato dejal, da je Trst za Italijo samo eno izmed pristanišč, toda kar je najvažnejše, vojaško oporišče za širjenje njenega vpliva na sosednje slovensko in hrvatsko prebivalstvo.

Za Jugoslavijo pa je Trst prevažno pristanišče ogromnega pomena. Molotov je izjavil: »Odtrgati Trst od Julijske krajine bi pomenilo vzeti Jugoslaviji edino veliko pristanišče; to pomeni istočasno tudi, onemogočiti Trstu nadaljnji razvoj. Ni zgolj slučaj, da v 25 letih, ko je Trst pripadal k Italiji, ni dosegel tako velikega prometa, kakor ga je imel že pred letom 1913. To je mogoče razložiti s tem, da si je Italija prizadevala predvsem za izgradnjo ostalih svojih pristanišč — celo Benetk, samo ne Trsta. Ni dvoma o tem, da bodo Trstu če pripade k Jugoslaviji, zagotovljeni najboljši pogoji za razvoj pristanišča kakor tudi trgovskega in industrijskega središča za obširno pokrajino.

Sovjetska delegacija izjavlja, da je samo ob sebi razumljivo, da bodo imovinski interesi meščanov in zavezniških držav, v primeru priključitve Trsta k Jugoslaviji, popolnoma zagotovljeni. Po mišljenju sovjetske delegacije zahteva vprašanje Trsta posebno pazljivost Sveta ministrov za zunanje zadeve. Z druge strani pa, kakor navaja sovjetska delegacija, bo primerno, da se glede drugih vprašanj, o katerih razpravlja Svet ministrov za zunanje zadeve in ki se tičejo italijanskih interesov, ugodi Italiji.

Julijska krajina je geografska celota

Glede predlogov, ki so jih dali ameriški, angleški in francoski strokovnjaki za razmejitev Italije in Jugoslavije, naglašala sovjetska delegacija, da ti predlogi, posebno pa predloga ameriških in angleških strokovnjakov, pomenijo cepitev Julijske krajine na dva dela: vzhodni in zahodni, ki bi med seboj bila ločena po državni meji, katero predlagajo. To je popolnoma napačno in s tem ne moremo soglašati. Prav lahko se prepričamo, da se tudi v predlogih teh strokovnjakov nahaja priznanje, da je Julijska krajina sama po sebi celota — enotna pokrajina. Kljub temu pa bi po teh predlogih ena tretjina Julijske krajine pripadla k Italiji. Istočasno bi primorski pas od najsevernejše do najjužnejše točke bil umetno ločen od Julijske krajine in bil izročen Italiji. Ponekod se meja tega pasu dotika skoraj morske obale in niso redki kraji, kjer bi se približala morju na pet do 8 km.

Tako bi se po predlogih teh strokovnjakov celotna zahodna obala Jadranskega morja ločila od Julijske krajine, ki bi jo potem izročili Jugoslaviji. S tem bi Julijska krajina v celotni dolžini od severa do juga izgubila izhod na morje. Krivičnost takega oškodovanja Jugoslavije je očitna in tu stvarno ni nobenih predhodkov. To predlagajo kljub nacionalni enotnosti Julijske krajine, kljub gospodarskim interesom tako vzhodnih kakor zahodnih predelov in kljub zemljepisnemu položaju, ko bi taka ločitev zahodnega dela Julijske krajine od morja pomenila ločitev mesta, ki leže na zahodu od podeželja, brez katerega ta mesta ne morejo obstojati. Kakor je sovjetska delegacija že izjavila, je gotovo, da bi se ta primorski pas mogel ločiti od ostale Julijske krajine samo v primeru, če bi se hotelo Jugoslavijo kaznovati. Tak predlog je mogoč samo kot kazen, drugače ga je nemogoče opravičiti.

Zato so predlogi vseh strokovnjakov, po katerih bi nova meja ločila celotno prebivalstvo tega dela Jugoslavije od morja, nesprejemljivi ter jih ni mogoče opravičiti.

Nato se je Molotov dotaknil izvajanja predsednika italijanske vlade De Gasperi, ki je zahteval večji del Julijske krajine, pa tudi Reko, Zadar, otok Cres in drugo, ter številke, katere je De

Gasperi navedel o številu Italijanov, ki bi v tem primeru ostali v Jugoslaviji. Molotov je izjavil, da to ne more služiti kot dokaz upravičenosti njegovih zahtev.

Pravična rešitev vprašanja Julijske krajine je tudi v interesu podonavskih držav

»Rešitev vprašanja Julijske krajine«, pravi dalje Molotov, je v vsakem primeru v interesu držav, ki so najbolj zainteresirane za tržaško vprašanje, posebno pa v interesu Češkoslovaške, Madžarske, Avstrije, Romunije, Poljske in drugih. Znano je, da sta se že vladi Češkoslovaške in Poljske izrazili za to, da bi bil Trst priključen k Jugoslaviji.

Sovjetska delegacija je mnenja, da bi taka rešitev ustrezala interesom za zagotovitev miru, ker bi napravila konec osvajačnim načrtom in prodiranju italijanskega fašizma na Balkanu.

Pri reševanju vprašanja razmejitve Italije in Jugoslavije Svet ministrov za zunanje zadeve po mišljenju sovjetske delegacije tudi ne sme pozabiti, da razprava o zahtevi slovenske zavezničice, ki je vodila herojsko borbo za svoje nacionalno življenje in svobodo in ki ni štedila svojih moči v borbi proti skupnemu sovražniku in ki je v tej veliki borbi doprinesla najtežje žrtve. Ko bo Svet sklepal o tem vprašanju, mora dati zaslužen priznanje svojem zavezniku — jugoslovanskim narodom in ugoditi njihovi pravični želji.

Podpredsedniku vlade FLRJ Edvardu Kardelju

PARIZ

Slovansko - italijanska antifašistična unija za Goriško je poslala na konferenco zunanjih ministrov v Parizu sledeče pismo:

Goriški antifašisti pozdravljajo konferenco polni zaupanja v to, da bo izpolnila svoje poslanstvo — vzpostavitev pravičnega miru med narodi.

Ves svet nestrno pričakuje ureditve mednarodnih vprašanj, ki so nastale po vojni, ker ga sedanjí nedoločeni položaj ovira zlasti pri obnovi gospodarskega življenja. Nikjer na svetu pa ne pričakujejo miru bolj željno kot pri nas. To je razumljivo zato, ker se je malokateri del človeštva za pravičen mir tako vztrajno in požrtvovalno boril ko naše ljudstvo in ker se nam kljub temu tak mir še vedno odreka. Na tleh, ki so že stoletja naša in katera smo osvobodili z lastno borbo in žrtvami, smo danes izpostavljeni izzivanju s strani fašistov, ki uživajo svobodo in celo zaščito in ki se ne ustavljajo niti pred uporabo orožja proti

nezaščitenemu in miroljubnemu ljudstvu. Take primere smo doživeli 1. maja v Trstu, ko beležimo celo smrtne slučaje.

Za nas torej vprašanje mirovne pogodbe ni le vprašanje neoviranega razvoja, temveč je dobesedno življenjsko vprašanje, ker nas vsak dan zavlačevanja z rešitvijo izpostavlja večji predrznosti in hujšemu besu prerogovnih fašistov.

Zato pričakujemo, da bo Komisija upoštevala poleg drugih dejstev, ki zahtevajo rešitev pripadnosti našega ozemlja v skladu z jugoslovanskim predlogom narodnostnega razmerja in doprinosu v borbi tudi sedanjí nevzdržni položaj in da bo pospešila svoje delo ter pripravila tako mirovno pogodbo, kakršno zahteva narodnostna meja, za katero smo se borili in katera nam edina lahko jamči resnični mir: to je taka mirovna pogodba ki bo priključila celo Julijsko krajino k Jugoslaviji.

S. F. — S. N.

Sekretariatu konference zunanjih ministrov

PARIZ

Slovansko - italijanska antifašistična unija za Goriško je naslovila podpredsedniku vlade Edvardu Kardelju v Pariz dne 4. t. m. sledeče pismo:

V imenu antifašistov na Goriškem, izražamo neomajno zaupanje v Vaše zastopstvo naše stvari.

Prosimo Vas, da v našem imenu povdarjate nujnost hitre rešitve vprašanja Julijske krajine, ker povzroča zavlačevanje pri sestavljanju mirovne pogodbe iz dneva v dan težji položaj pri nas. Primeri fašističnih izzivanj ni nasilja o tem dovolj jasno pri-

čajo. Taki dogodki samo lahko podkrepijo naše zahteve po priključitvi k Jugoslaviji, ker dokazujejo, da bi vsaka drugačna rešitev pomenila obnavljanje nacionalističnih obračunavanj, nemirov in nezadovoljstva.

Pri Vašem delu Vam stojimo ob strani z vso našo odločnostjo, boriti se do konca za svete cilje naše borbe, za nacionalno enakopravnost in socialno pravičnost, za priključitev k Jugoslaviji vsega nedeljivega ozemlja Julijske krajine s Trstom.

S. F. — S. N.

GLAS Z DEŽELE

Gorica

Hvaležnost dveh goriških partizanov

Dva bivša partizana iz Gorice se spominjata ob obletnici svoje srečne rešitve tovarišev in tovarišic iz Postojne, ki so jima lansko leto v težkih dneh borbe pomagali, da so srečno dočakali svobodo.

Tovariša iz Gorice sta bila 30. januarja p. l. napadana od nemških SS-ovcev nekje blizu Postojne, težko ranjena in zajeta. Po prizadevanju zdravnika Ambrožiča sta bila sprejeta v javno bolnico v Postojni. Enega od njiju, ki mu je bilo partizansko ime Ivo, so SS-ovci 20. aprila odpeljali iz bolnice in tržaške zapo-

re Coroneo, dasiravno še ni okrevale. 1. maja je bil na srečen način osvobojen od IV. jugoslovanske armade. Drugi tovariš pa je dočkal svobodo v postojnski bolnici. Kljub strogemu nadzorstvu četnikov je oboje bolnice skrbno streglo zajete partizane, med katerimi sta bila omenjena Goričana Pravo očetovsko skrb jim je posvečal zlasti dr. Ambrožič.

Ob tej obletnici svoje rešitve se tovariša spominjata zdravnika Ambrožiča in mu izrekata najtoplejšo zahvalo za njegovo prizadevanje in za tolažbo, ki jima jo je vlivljal v tako težkih in odločilnih trenutkih. Obenem izrekata najlepšo zahvalo tovarišem in tovarišicam iz Postojne, ki so jima bili ob strani.

Solkan

Pod simbolom zvezde svobode

Kako smo praznovali pred 20 leti delavski praznik?

Mala peščica zavednih somišljenikov je v tisti dobi trdovratno kljubovala navalu fašizma, ki je že takrat pričel dvigati svojo črno zastavo, da bi nas za vedno zagrmil v njen mrak. Naši somišljeniki pa so kljub temu dajali vidni izraz proslavi 1. maja s kresovi, mlaji, transparenti, napisi in zastavami, čeprav so neprestano krožile patrrole črnorajstnikov in karabinerjev, ki so se na vse kriplje trudili, da bi zabrisali sled 1. maja.

Tisti čas sem našel primerno mesto vrhu Huma na veliki skali, kjer sem napravil veliko rdečo zvezdo, vidno daleč na okrog. Nihče ni vedel, kdo je to zvezdo napravil. Med kraki te zvezde stalo petero črk »LENIN«, in sicer v cirilici, da bi napisal nasprotniki ne mogli razbrati, medtem ko je delavstvo spodaj leželo apnenice (fornaže) dobro poznalo pomen te zvezde, o čemer si je le po tiho šepetalo. Dolga leta je stala ta zvezda, ki je delavstvo vsak dan spremljala na delo in v njem zbuja borbeno zavest, dokler ni te zvezde požrl kamnolom, toda zavest delavstva je ostala, kar je spontano pokazalo o priliki prihoda razmejitvene komisije s tem, da je postavilo prav na vrh Huma še večjo, prosto stoječo rdečo zvezdo — naslednico prve — ki še danes žari v prvomajski praznik.

Vse priznanje našemu zavednemu delavstvu apnenice, ki zasluži res javno pohvalo, saj se je potrudilo, da je njih zvezda tudi v nočeh dala našemu Solkanu najlepši okras.

Delavstvu priporočamo, naj omenjena zvezda ostane na sedanjem mestu do dneva pogreba tovariša Jožeta Srebrnič (juriša), da bo tisto noč zopet zažarela in svetila na njegov spodaj ležeči grob.

J. S.

Doblar

Pomagajmo si

Članice ASIZZ so na svojem zadnjem sestanku sklenile, da pojdejo pomagat staremu kmetu, ki je sam z bolnim sinom in kateremu je zaostalo vse pomladansko delo na njivah. Pohitele so z delom doma, nato pa šle na starčkovke njive. Oplele so dve njivi pšenice in narezale krompir za seme. Pridružile so se tudi mladinke in pridno pomagale. Mladinci pa so speljali na njive gnoj, zorali zemljo in posadili krompir. Lepo je bilo videti množico delovnih rok, ki so z veseljem delale za uboega starčka. Med delom so prepevali partizanske pesmi in se s hvaležnostjo spominjali onih naših fantov, ki so nam priborili svobodo.

Vesel je bil stari kmet, ko je videl nujno delo tako hitro izvršeno; veseli in zadovoljni so se zvečer vračali prostovoljni delavci in delavke z zavestjo, da so storili res tovariško delo.

Kobarid

Okrajna skupščina

Dne 28. aprila se je vršilo v Kobaridu četrto redno zasedanje okrajne skupščine, ki se je udeležilo 22 odposlancev ljudstva.

Skupščina je sprejela koristne sklepe, s katerimi se bo skušalo omiliti v okraju gospodarsko krizo, ki je zavladala spričo brezposelnosti. Okrajni NOO in odbor Enotnih sindikatov je že poskrbel, da bo šla kmalu prva skupina brezposelnih iz okraja na delo v Bohinjsko Bistrico. Skušala se urediti tako, da bodo do konca tega meseca dobili zaposlitev vsi delavoljni ljudje. Predvideva se, da bodo že v začetku jeseni odpotovale družine — 26 po številu — ki so zaprosile za preselitev v Vojvodino.

Skupščina je razpravljala kako zaščititi ljudstvo pri delu na polju, živino in pastirje v planini Matajur in Mija ležeče ob meji videmske province, od koder stalno vpadajo preko črte oboroženi civilisti, ki terorizirajo ljudstvo, ropajo in izsckavajo gozdove. Že lansko leto so se dogodili slučaj, da je bila iz teh planin odvedena po neznancih goveda. Prišlo je do sklepa, da bo okrajni NOO stopil v stik z ZVU, da bi dovolila vzpostaviti oborožene čuvaje na Livku, v Iderskem, v Svinjih, Sužidu in Borjani.

Obnova v Kobariškem okraju zelo počasi napreduje. Obnovitvena dela iz strani ZVU se izvajajo še vedno samo v požgani vasi Stanovišču. Ustanovljena je bila zadruga vojnih oškodovancev, ki šteje 107 članov. Njeno delovanje je oteženo od ZVU, ki ne dovoljuje niti tega, da bi se razstavilo nekaj zložitljivih vojašnic v bližini Kobarida, da bi si ljudstvo iz vasi Svinjo postavilo iz teh barak vsaj zasilne hleve in stanovanja. Kot je znano je bila ta vas močno porušena od nemškega bombardiranja. V požganih vseh Volče in Foni si je ljudstvo na lastno iniciativo obnovilo nekaj stanovanjskih in gospodarskih poslopij.

Gospodarstvo pa zelo trpi radi krize in brezposelnosti ter radi krivične razmejitve Julijske krajine v dve coni. Intervencija pri okrajni Zavezniški upravi glede izvoza sena, lesa, plemenske in klavne živine v Italijo je naletela na gluha ušesa. ZVU je tudi preprečila pošiljati plemensko živino v gospodarsko uničene kraje na področju cone B, kamor smo poslali in sicer še pred drugim zasedanjem komaj 4 telčke in dva plemenska bika. V Trst in Gorico je bilo poslanih tekom štirih mesecev 765 zaklanih telet in okrog 40 glav starejših govejv živine. V Komenski okraj je bilo poslanih 40 stotov semenskega krompirja. Odsek za kmetijstvo pri okrajnem NOO je razdelil med kmete 27 konj. Tekom letošnje pomladi je bilo v okrajni žrebecni pripuščeni 27 kobil. Pojavilo se je med konji 21 primerov garje, pri govedu pa 26 slučajev bolezní na spolovilih.

V okraju obratuje 11 mlekar-skih zadrug in ena nabavno prodajna zadruga v Kobaridu.

Odsek za socialno skrbstvo je od meseca decembra do danes izplačal 206.000 lir podpor vojnim invalidom, družinam padlih borcev in najpotrebnejšim družinam. S pomočjo AFŽ in ZMJK je bilo v nabiralni akciji za vojne sirote nabranih v okraju 40.660 lir in 155.80 kg raznovrstnega živeža. Za stakajoče delavce v Trstu je bilo nabranih 10.259 lir in okrog 20 stotov različnega živeža. RKS je razdelil med potrebne družine 40 zavojev različne obleke. V bolnišnici je bilo poslanih brezplačno 15 oseb.

Po osvoboditvi je bilo ustanovljenih in obnovljenih 17 prosvetnih društev. Idrsko prosvetno društvo ima poleg pevskega zbora in igralske skupine tudi godbeni krožek, društvo v Volčah pa je obnovilo svoj tamburaški zbor. Vsa ostala društva imajo svoje pevske zборе in dramske skupine, katere precej živahno delujejo. Tako je dramska skupina prosvetnega društva »Andrej Volarič« pred kratkim nastopila z večjo dramo »Razvalina življenja« in dramska skupina društva »Zarja« iz Smasti z »Miklovo Zaloz«. V okraju je bilo odprtih 18 osnovnih šol in 10 večernih tečajev. Tečaje je obiskovalo in z uspehom zaključilo 350 tečajnikov od 14. do 35. leta starosti. Z lepim uspehom sta bila zaključena tudi gospodinjska tečaja na Livku in v Kobaridu. Sklenjeno je bilo, da se ustanovi osnovna šola v Robediščih, kjer

so otroci že štiri leta brez pouka. Med tem časom se je ustanovilo tudi društvo za telesno vzgojo »Krn«.

Odposlanci so v živahni diskusiji odobrvali delavnost okrajnega NOO in pomoči ljudstva na socialnem, gospodarskem in kulturnem polju svoji oblasti pri vsakdanjih težkočah in vztrajni borbi za priključitev J.K. k novi Jugoslaviji.

Ob zaključku zasedanja so odposlanci odposlali pozdravno resolucijo Izvršnemu odboru OF za Slovenijo in protestno noto ZVU v Trst radi proglastitve 25. aprila kot narodnega praznika v Julijski krajini.

Slovenska Benečija

Še vedno ozopovske tolpe

V vzhodni Benečiji zlasti v Šentlenardski dolini so monarho-ozopovske tolpe zaprle bivšo avstro-ogrsko mejo. Moralno in nacionalno pokvarjenost teh elementov nam v najlepši luči osvetljujejo dogodki, ki jih oni izvajajo. Ozopovci, podprti in oboroženi od italijanskega in tujeega kapitala, izvajajo teror nad tistim delom nemškega ljudstva, ki je podpiralo narodno osvobodilni pokret za združitev Slovenske Benečije k Ljudski republiki Jugoslaviji in ga podpira še danes. To nam potrjuje tudi množično oboroževanje zapeljanih Benečanov, ki mejijo s kobariškimi in kanalskim okrajem. Razlogi za to oboroževanje so izmišljeni, eden razlog bi bil tudi ta, da so ogroženi od slovenskih partizanov, ki vpadajo s cone B v Benečijo, kamor prinašajo strup in podobno. To klevetniško gonjo in ščuvanje podpira demokršćanska stranka in njena oborožena garda - ozopovci.

Dne 18. aprila se je na sektorju Drenkja, Livške Ravne, Topolovo ob bivši italijansko-avstrijski meji dogodil oborožen spopad, ki je trajal celih pet ur, med zavezniškimi vojniki in civilno policijo na eni strani ter ozopovci na drugi strani. Ti so streljali na zavezniške in civilno policijci, misleč, da so slovenski partizani. Zrtev ni bilo pač pa je zavezniška policija zajela in aretirala 4 civiliste iz Drenkje. Ameriški vojniki so tudi zajeli v vasi Topolovo 6 civilistov. Našli so jim doma orožje. Kmalu so jih izpustili na svobodo, pridržali so si samo zaplenjeno orožje.

Tudi iz Mašerov prihajajo poročila, da je ozopovec Kukovac Giulio dobil ukaz, da ponovno organizira in oboroži ozopovsko bando.

Dne 18. aprila so oboroženi civilisti iz Topolovega ustavili in aretirali tovariša Matchić Antona in njegovo ženo ter ju po dolgem sedemurnem zaslišanju zastražene zaprli v neko klet. Tovariša so celo pretepali ker je bil partizan.

Tovariša Kjabaja Renza iz vasi Vodopivec je pred časom aretirala civilna policija v Gorici, ker je bil v posesi partizanske izkaznice Beneškega bataljona in članske izkaznice KPI. Civilna policija ga je izročila zavezniški policiji. Po 20 dneh zapore je bil odpeljan v koncentracijsko taborišče blizu Vidma, med četnike. Omenjenemu tovarišu se je posrečilo zbežati s taborišča skupno z nekim drugim tovarišem. Oba sta zbežala v cono B.

Dne 18. aprila ob 6. uri zvečer so fašistični elementi Specogna Gildo, Tomasetic Gildo, Kiuk Gino vsi iz Kosce in oficirji ozopovske brigade vdrlí v hišo tov. Gorjup Alfonza v Kosci št. 44. Z orožjem v rokah so tov. Gorjupa spodili iz hiše na trg in ga strahovali ter mu očitali, da je po bližnjih vaseh izobešal jugoslovanske zastave in pisal besede v pozdrav Titu in Jugoslaviji. Zahtevali so tudi, da iz svoje hiše izbriše napise »Viva la fratellanza italo-slava, živel Stalin, ži-

veli naši zavezniki. Grozili so, da bodo ubili vse zavedne Slovence, da je prišla ura zanje in da bodo zaklali garibaldince, ki so se borili v IX. Korpusu. S puškami v rokah so strahovali njega in otroka. Nazadnje so mu strogo prepovedali, da ne sme

nikoli več iz svoje vasi in celo iz svoje hiše. Oficirji Specogna, Tomasetic in Kiuk so vsi sinovi znanih članov prostovoljne fašistične milice. Kiuk pa je bil za časa narodno osvobodilne borbe obsojen na smrt od partizanskih oblasti.

Ob sedemdesetletnici rojstva Ivana Cankarja (1876-1918)

Letos, dne 10. majnika je minilo 70 let, kar se je na Vrhniki rodil Ivan Cankar.

Cankarjeva mladost je potekala v rojstnem kraju, kar opisuje v »Mojem življenju«. A zaželel si je spoznanja sveta.

Prišel je v Ljubljano študirat na realko, kjer je živel življenje ubožnega študenta. Že v četrti šoli je pesnil.

... In sčasoma je zrastle iz njega nekaj novega, velikega, še ne razumljivega.

Iz Ljubljane je Cankar odšel na Dunaj. Od tu se je ozrl na svojo domovino in se zavedel svojega poslanstva.

Leta 1899. sta izšli prvi dve njegovi knjigi »Erotika« in »Vintete«. Ljubljanski škof pa je dal »Erotiko« sežgati.

Pisal je drame (»Romantične duše«, »Jakob Ruda«, »Kralj na Betajnovci«). »Za narodov blago« je politična komedija tistih časov. Znana je tudi njegova »dolina šentflorjanska«.

V romanu »Na klancu« je postavil prvi spomenik svoji materi.

Obenem je nastalo socialno vprašanje in Cankar je postal glasnik bednih in zapuščenih. Stopil je med nje, kakor da so

ga pričakovali, kajti prihajal je njihov čas.

Treba je bilo velike resnične besede in Cankar jo je izpregovoril.

V »Hlapcu Jerneju« je upodobil boj za socialno pravico.

V desetih letih je Cankar dal svojemu narodu dvajset del.

Vrnil se je v domovino in se nastanil na Rožniku (Ljubljana), da oznanja odrešenje ponižanim in razžaljenim.

»Šli so za njim in dolga je bila procesija...«

Verjel je v zmago. Leta 1913 je predaval o Slovencih in Jugoslovanih. Takratni avstrijski oblastniki so ga zaprli.

V letih strahote 1914-1918 je pisal »Podobe iz sanj«.

Svojo vero v bodočnost je izrazil v »Beli krizantemi«.

»Trdna je moja vera, da napoči zarja tistega dne, ko naša kultura ne bo več krizantema siromakova, temveč bogastvo bogatega. Že slutim zarjo tistega dne, sluti jo vse moje najgloblje in najčistejše hrepenenje. Ne, ne hrepenenje samo! Moje delo je slutnja zarje, vsaka moja beseda in vse moje življenje. Že slišim dleto, ki kleše granitni temelj novi zgradbi«.

DROBNE NOVICE

* Od fašistov napadeni partizan Jože Ravnikar iz Barkovelj pri Trstu je podlegel težkim ranam. V nedeljo se je vršil slovesen pogreb ob velikanski udeležbi prebivalstva.

* Na Opčinah pri Trstu je civilna policija aretirala več ljudi in to na pobudo Marije Arena — znane fašistke in prijateljice Nemcev.

* Komunistična partija Francije je izjavila: Politbiro je spet opozoril na svoje stališče v zvezi s Trstom, ki mora pripasti Jugoslaviji, prijateljici Francije, na temelju volje tamkajšnjega prebivalstva in interesov demokracije in miru.

* V Parizu so se vršile velike manifestacije prvega maja. 1 milijon 500 tisoč ljudi se je udeležilo proslave 1. maja. V mogočni povorki so bili zastopniki skoraj vseh narodov. So prikorakali mimo Jugoslovani, so jih Parižani pristrčno pozdravljali z vzkliki: »Živio Tito« in »Trst Jugoslaviji«. Vodja francoskih komunistov Thorez je odgovoril na pozdrav jugoslovanske delegacije »Trst pripada Titovi Jugoslaviji«.

* Tudi v Ameriki so se uprli kaznjenci. Na znanem »Hudičevem otoku«, odkoder se zdi, da je nemogoče pobegniti, so se uprli najhujši zločinci ter začeli streljati s strojnico in puškami. Prišlo je do hudih spopadov. Na obeh straneh je več mrtvih in ranjenih.

* V Bocnu in Meranu so se vršile velike demonstracije proti Italiji. Prišlo je do spopadov s policijo. Do teh incidentov je prišlo, ker nočejo, Južnotirolci, da bi se jih priključilo k Italiji. Tudi v Inomostu je prišlo do neredov. Zun. min. Gruber je izjavil med drugim »če ne bo vprašanje Južne Tirolske pravično rešeno, bo postala ta dežela ena izmed najbolj nemirnih v evropskem krogu«.

Medtem so italijanske oblasti izdale odlok, ki dopušča rabo obeh jezikov, nemškega in italijanskega.

* Narodno posojilo sovjetske vlade za financiranje petletnega načrta je doseglo ogromen uspeh. V prvih 24 urah so nabrali 67 milijard rubljev.

* Štirimotorno potniško letalo »Pan American Airways« je napravilo prvi poizkusni polet na zračni progi New York - Praga.

* Kljub nasilju in številnim aretacijam se je nad 150.000 delavcev in nameščencev iz Pireja in Aten zbralo na stadionu ter praznovalo 1. maj.

* V bližini Nuernberga je prišlo do hude eksplozije. Velikanske zaloge municije, med temi znane V 2 so zletele v zrak. Škoda je velika.

* Angleške čete bodo v kratkem zapustile Egipt.

* Po vesteh iz Rima, je italijanski kralj odstopil. Namerava odpotovati v Ameriko, kjer bo lahko še nadalje zbiral stare kovanice.

* Kakor se je zvedelo, je poljsko poslaništvo v Rimu imelo prisostvovati svečani službi božji v poljski narodni cerkvi sv. Stanislava v Rimu in to ob priliki poljskega narodnega praznika. Vsled intrig poljskega reakcionarnega generala Andersa in bivšega poslaniškega svetnika pri Vatikanu Valerijana Mevstovicza se pa ta ni mogla vršiti, česar so poljski rodoljubi imeli navodila in vso zaslombo krakowskega nadškofa kardinala Sapieha.

* Pevski zbor Jugoslovanske armade je odšel na turnejo v Francijo. V Parizu so zboru priredili pristrčen sprejem.

Kinematografska predstava za otroke

Allied Information Service iz Gorice sporoča, da se bosta vršili v nedeljo, dne 12. t. m. v gledališču Verdi ob 10.15 in 11.30 dopoldne dve zanimivi kinematografski predstavi za otroke.

Zgornji urad bo poslal vabila župniščem in šolam, ki jih bodo razdelila med otroke.

„Matiček se ženi“ v Gorici

V soboto 4. maja je uprizorilo Dramsko društvo svojo tretjo noviteto v tej sezoni in sicer Linhartovo komedijo v 5 dejanjih »Veseli dan« ali »Matiček se ženi«. Ta igra, ki jo je avtor priredil po francoskem originalu, datira iz leta 1790., je torej prvi poizkus uvesti slovenščino v gledališče in poleg »Županove Micke«, tista igra, ki so jo igrali naši društveni odri po letu 1848., ko so se pričeli ustanavljati. Zato je prav, da se posveti temu prvcu posebno pažnjo in Dramsko društvo je pravilno razumelo njen zgodovinski pomen in s tem pokazalo, da zna smotreno sestavljati svoj program.

Vsebina igre so ljubezenski zapletljaji med baronom in hišno Nežiko, ki se mozi z Matičkom, med baronico in Matičkom, ki spravlja barona v ljubosumje in ki se konča s tem, da ostane baron osramočen pred občinstvom ravno v trenutku, ko se je hotel znesti nad gospo in Matičkom radi dozdevne nezvestobe. Ker je igra stara, zahteva še prav posebno pažnjo od strani režiserja in igralcev, ki jo prav za prav rešujejo.

Režiser M. B. je vložil ves svoj trud v delo, le žal, da ni imel sreče pri izbiri igralcev. Motila je ženska zasedba moške vloge in vloga Nežike, katero bi morala igrati mlajša oseba. Situacije so bile dobro preračunane, kar je zasluga režiserja. Prav tako je njegova zasluga za vzorno inscenacijo in lepe kostume. K temu bi bilo pripomniti le to, naj bi imela igra hitrejši tempo, in naj bi se pazilo, da ne bi bile vmesne pavze predolge, kar je brez dvoma celotni prireditvi samo v škodo.

Z. O.

Škode na zemljiščih, povzročene po zavezniških četah

Zavezniška vojaška uprava je odredila, da je prijaviti škode, povzročene po zavezniških četah na naslov: Kmetijski inšpektorat za Goriško pokrajino v Gorici ul. Duca d'Aosta (v bivši kmetijski šoli).

Prijava je vložiti na navadnem papirju. Navesti je parcelno številko poškodovanega zemljišča. Ni treba predložiti zemljiško-knjižnega izvlečka.

Račun nastanitvenih stroškov zavezniške vojske je predložiti okrajnim guvernerjem, oziroma občinskim uradom, ki so dolžni plačati te stroške.

Ustanovitev Enotnega sindikata železničarjev za Gorico

V nedeljo jutraj dne 5. maja 1946 so mnogoštevilno zborovali železničarji obeh Goriških postaj. Zborovanju je prisostvoval tov. Rizzotti, predsednik E. S. železničarjev v Trstu, ki je navzočim podal obširen referat o sindikalnem položaju železničarjev. Govoril je tudi tov. Battl od E. S. za Gorico. Končno so, po obširni resoluciji, zborovalci enoglasno izglasovali sledečo resolucijo:

Antifašistični železničarji Goriškega okrožja, so se sestali dne 5. maja 1946. v Gorici, da proučijo in sklepajo o sindikalnih vprašanjih svoje stroke. Vsled posebnega stanja, v katerem se trenutno nahaja naša Pokrajina, so zborovalci dognali, da je neobhodno potrebno doseči enotnost vseh delovnih sil brez razlike političnih prepričanj in narodnosti. Ugotavljajo, da so povzročili Julijski sindikati s svojim razbijaškim delovanjem razkol v delavskem razredu v škodo enotnosti in solidarnosti, ki sta tako potrebni v teh časih, ko skuša reakcija z vsemi sred-

BOHUN:

MAJ V TOLMINU

Obrobjen od spominčih tih Tolmin,
sanjar v borbi in svobodi zlati,
vrtovi tvoji so od rož bogati,
ljubezni moje hraniš blag spomin.

Svobodne gore biserne od sonca osveljene
in duše kakor zvezde v noči so poštene.

Oh, brat moj, samotar, jaz vrnem k tebi se nazaj
po gorsko svobodo in večnosti smehljaj.

stvi ovirati napredek progresivnih sil delavstva.

Smatrajo, da je potrebno biti trdno povezani in enotni z vsemi ostalimi delavskimi razredi Julijske krajine.

Sklenijo ustanovitev Sindikata železničarjev v Gorici, vključnega v Pokrajinsko Zvezo Enotnih Sindikatov delavcev in nameščencev v Trstu, kateri prepuščajo obrambo in varstvo svojih sindikalnih interesov.

Zborovalci so nato izvolili začasni upravni vodilni odbor, ki ima nalogo, da nabere nove članke in vrši organizativno delovanje v zvezi z ustanovitvijo Sindikata.

Poveri se Mestnemu odboru Enotnih sindikatov nalog, naj sporoči pristojni železniški oblasti ustanovitev E. sindikata železničarjev za Gorico.

OBVESTILO ČEBELARJEM

Mnogi čebelarji so zaprosili za pojasnila glede prevoza čebel na razna pašišča. Slovenska čebelarstva zadruga za Julijsko krajino se je obrnila na Zavezniško vojaško upravo in prejela naslednji odgovor:

Vsi čebelarji iz goriške cone ali iz drugih con, ki imajo namen prepeljati čebele iz ene občine v drugo, morajo napraviti tozadevno prošnjo na Kmetijski statistični urad v Gorici, ki jim bo izdal potrebno dovoljenje. To dovoljenje bo moralo biti potrjeno tudi od Poljedelskega urada ZVU.

Prošnji je treba priložiti živinozdravniško izpričevalo, iz katerega naj bo razvidno zdravstveno stanje čebel. V naši coni se je namreč pojavila bolezen čebel — ameriška kuga.

Zadostuje ena prošnja s priloženim živinozdravniškim izpričevalom za vse prevoze v sezoni in v razne kraje. V prošnji naj bo označen kraj oz. občina, kamor se namerava prepeljati čebele, in koliko časa bodo ostale čebele na istem pašišču.

Vsi podatki naj bodo označeni na isti prošnji.

Statistični kmetijski urad bo izdal dovoljenja takoj ob predložitvi tozadevnih prošenj.

Uporaba arzenijata na sadnem drevju in čebeloreja

Mnogi kmetovalci se pritožujejo pri kmetijskem nadzorništvu zaradi velike škode, ki jo povzročajo sadjerejci panjem z uporabo arzenijata za zatiranje bolezni.

Tej škodi se lahko izognemo, če ne uporabljamo arzenijata med cvetenjem, kakor to mnogi

pomotoma delajo, marveč 8—10 dni po odpadu cvetnih listov.

Na ta način bo sadjerejec ravnal v svojo korist, ker je znano, da je uporaba arzenijata za časa cvetenja mnogo manj uspešna kakor po odpadu cvetnih listov in ker istočasno ne škoduje čebeloreji in torej tudi ne pridelku sedaj tako dragocenega medu.

Razdeljevanje sajenik povrtnin

Pri Kmetijskem nadzorništvu v Gorici, ulica Duca d'Aosta 55 je na prodaj še nekoliko tisoč paradiznikov rastlin.

Na razpolago so sledeče vrste: »Rosso grosso liscio«, »Rosso grosso liscio Ingegnoli«, »Mera-viglia del mercato«, »Comet« in »S. Marzano«.

Cena za vsakih 100 sajenik je L. 40.

Vsi oni, ki jih zanimajo te sajenike naj se zglase pri Nadzorništvu. — Prihodnji teden se prične tudi z razdeljevanjem, po znižanih cenah, sajenik čebule, paprike in jajčevca.

PLANINSKI IZLET

Slov. planinsko društvo iz Gorice priredi v nedeljo dne 19. t. m. tradicionalni, narcizov izlet na KUCELJ. — Izlet bomo izvedli v dveh skupinah, peš in s prevoznim sredstvom. — Podrobnosti bomo objavili v časopisu.

Za tiskovni sklad „Soškega tednika“ so darovali:

Tov. Marušič An-ton	L. 100.—
tov. Koršič Alojz	» 400.—
tov. Milkovič Mari-ja, Breginj	» 200.—

Skupaj L. 700.—
Do sedaj L. 58.117,80

ZAHVALA

Najtopleje se zahvaljujemo vsem, ki so se udeležili pogreba naših talcev, ustreljenih dne 27. septembra 1943.

Riharda, Ernesta in Franca

Še posebno zahvalo smo dolžni tov. Doljak Leopoldu iz Gorice, domačemu pevskega zboru, godbi, vsem organizacijam in darovalcem cvetja. Najlepša hvala tudi tovarišem J. A. mladini in pevcem iz Predmeje.

Prvačna, dne 30. aprila 1946.

Družine Gregorič - Saksida - Gregorič

Trgovina čevljev „Pri svetem Krišpinu“ GORICA - Raštel štev. 35

vam nudi veliko izbero sandalov so-lidnega domačega izdelka in vsako-vrstnega obuvala. Ima vedno v zalogi tudi platnene čevlje za telovadbo.

IZHAJA ENKRAT NA TEDEN — Urednik: J. KRISTIJAN BAVDAŽ — Za list odgovarja: ALOJZ BUDIN — Uredništvo in uprava: GORICA, „Ljudski dom“ pritišče — Izdaja lista je odobrena od A. I. S. Tisk KATOLIŠKE TISKARNE v Gorici — Najemnik: „Primorski dnevnik“